

НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“

ФАКУЛТЕТ „ОБЩОВОЙСКОВИ“

КАТЕДРА „ВОЕННИ НАУКИ“

майор Георги Белчев Белчев

АВТОРЕФЕРАТ
КЪМ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

НА ТЕМА:

„Изследване на възможностите за усъвършенстване на обучението по тактическа и тактико-специалната подготовка с курсантите и специализанти“

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“
в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“,
професионално направление 9.2. „Военно дело“,
по докторска програма: „Организация и
управление на Въоръжените сили“

Научен ръководител: полк. доц. д-р Владко Филипов Сидеров

ВЕЛИКО ТЪРНОВО

2021

Дисертационния труд е обсъден и предложен за защита от съвета на катедра „Военни науки“ при факултет „Общовойскови“ на Национален военен университет „Васил Левски“ на 04.02.2021 г.

Дисертационния труд е с обем – 222 стр.

Приложения – 8 броя.

Фигури – 20 броя.

Публикации – 3 броя.

Защитата на дисертационния труд ще се проведе на заседание на научното жури на 14.05.2021 г. от 11:00 часа в кабинет № 1208, втори етаж, първи учебен корпус на факултет „Общовойскови“ в Национален военен университет „Васил Левски“, район Велико Търново.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в Института за научноизследователска и иновационна дейност на Национален военен университет „Васил Левски“.

Рецензенти:

1. професор доктор инженер Георги Василев Камарашев;
2. полковник доцент доктор Атанас Ставрев Атанасов.

Автор: майор Георги Белчев Белчев.

Заглавие: „Изследване на възможностите за усъвършенстване на обучението по тактическа и тактико-специалната подготовка с курсантите и специализанти“

Тираж: 10 броя.

Излиза от печат на03.2021 г.

Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, гр. Велико Търново

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

1. Актуалност и значимост на темата.

Войната е сложно и трудно за разбиране явление, което представлява предизвикателство, изискващо задълбочено наблюдение, описание и анализиране. Тези дейности довеждат до натрупване на практически и теоретични знания, а тяхното систематизиране и използване при воденето на бойни действия обуславя зараждане и развитие на военното изкуство и наука. Двата раздела от своя страна взаимно се допълват, изучавайки и изследвайки характера, принципите, формите и способите за подготовка и водене на различни по мащаб операции по суша, въздух и море.

Разглеждането на войната като явление, което непрекъснато съпътства развитието на човечеството, извежда на преден план необходимостта от силни личности и пълководци. Те трябва да обучават, възпитават и водят войските, давайки пример и реализирайки своите знания, умения и натрупан практически опит. Тези изисквания се покриват с офицерството като професия, но поставят трайно фокуса върху нуждата за постоянно усъвършенстване процеса на военно обучение и последващата го специална подготовка.

Тези дейности от гледна точка на Въоръжените сили на Република България се изпълняват в изградената им военнообразователна система и в частност Националния военен университет „Васил Левски“ (НВУ „Васил Левски“) – като универсална институция с най-голям брой обучаеми.

Динамичните изменения на средата за сигурност поставят все по-големи изисквания към подготовката на офицерския състав. Следователно, обучението провеждано в НВУ „Васил Левски“ трябва да е фокусирано към придобиване на компетенции за практическо прилагане на усвоените знания и умения в голям спектър от области. Това от своя страна изисква преосмисляне ролята на тактическата и тактико-специалната подготовка.

Тези две дисциплини предоставят възможност за постигане на всеобхватност на обучението на курсантите и специализантите в областта на военното дело. Тактическата и тактико-специалната подготовка могат да създадат реалистична среда, в която гъвкаво да се прилагат и усъвършенстват знанията и уменията придобити, чрез всеки един дял от учебните планове. Следователно двете дисциплини трябва да се разглеждат като събирателни, а планирането и провеждането им да е синхронизирано с останалите.

Крайният резултат на тактическата и тактико-специалната подготовка е усвояване на компетенции за изпълнение на

задачите произтичащи от трите мисии на Въоръжените сили на Република България. Важността на този продукт и изискванията на съвременната комплексна среда за сигурност определят тактическата и тактико-специалната подготовка като водещи дисциплини за военното образование.

Независимо от този факт през последните години е налице тенденция за постепенно намаляване на издаваните пособия свързани с обучението по тактика. Това затруднява едновременно преподавателите и обучаемите при провеждане на учебния процес и намалява неговата ефективност.

Горепосоченото до голяма степен проличава в ежегодната външна оценка за реализацията на випускниците от НВУ „Васил Левски“. Пречупено през призмата на тактическата и тактико-специалната подготовка на курсантите и специализантите, анализирането на част от отчетите очертава проблемни въпроси свързани с наличие на теоретични и методически слабости касаещи планирането, организирането и провеждането на занятия, липса на осигуряване на НВУ „Васил Левски“ с въведените нови образци оръжие, техника и екипировка, както и неединно разбиране същността на подготовката на формиранията и свързаните с нея мисия, задачи, налични способности, принципи за използване, развърщане, осигуряване в контекста на намеренията на командира (началника) за организиране на ефективно участие в спектъра на поставените

бойни и небойни мисии и задачи.

Важността на тактическата и тактико-специалната подготовка, малкият брой съвременни учебни пособия използвани за тяхното провеждане и направените външни оценки доказват **актуалността** на темата на дисертационния труд. Тя произтича от необходимостта за адаптиране на цялостното обучение по двете дисциплини към новите реалности на средата за сигурност в рамките на военното образование.

2. Степен на разработеност на проблема.

Несъмнено усъвършенстването на обучението на курсантите и специализантите винаги представлява интерес, но не е предмет на много научни разработки в сферата военната наука и изкуство. Независимо от този факт и важността на тактическата и тактико-специалната подготовка, в българската военнообразователна система не се провеждат периодични и систематизирани изследвания, насочени към тяхното развитие. По този начин не се анализират и използват изградените традиции, както и чуждестранния опит в това направление.

Едно от последните изследвания, насочено към усъвършенстване на обучението по тактическата и тактико-специалната подготовка на курсантите е направено през 2004 г.¹ Неговият автор професор доктор Марин Петков анализира опита

¹ „Изследване ефективността на методиката за обучение по тактическа подготовка на курсантите“.

на други висши учебни заведения в страната и предлага въвеждането на нови методи за провеждане на занятията на двете дисциплини.

Частично въпросите касаещи усъвършенстването на обучението по тактическата и тактико-специалната подготовка, чрез използване на игрово-базирани софтуерни приложения, са разгледани от майор доктор Стефан Петков² през 2013 г.

Макар разработките на двамата посочени по-горе автори да предоставят сериозни научни приноси, непокрити остават въпросите свързани с логическите взаимовръзки между отделните дисциплини при обучението на курсантите и специализантите, както и ефективното синхронизиране на различните курсове и специализации. Същевременно в тези изследвания не е направен анализ на историческото развитие на тактическата и тактико-специалната подготовка и не са предоставени примери за използване опита на водещи страни във военното образование като Съединените американски щати (САЩ), Русия, Германия, Великобритания и други. В резултат на тези факти много от процесите свързани с обучението на курсантите и специализантите остават неадаптирани към съвременните изисквания на средата за сигурност. От своя страна това рефлектира отрицателно върху възможността за

² Автор на дисертационния труд „Оптимизиране процеса на подготовката на формирования от Сухопътните войски за участие в операции на територията на страната“ защитена през 2013 г.

своевременно обновяване на теоретичните основи в учебните дисциплини и развиване на използваната учебно-материална база.

Към настоящия момент обучението на курсантите и специализантите се извършва по методики от 70-те и 80-те години и бойни устава от средата на 90-те години на миналия век. Въпреки стартирания след 2010 г. процес за периодично актуализиране на доктрините на Въоръжените сили на Република България не се стига до конкретни резултати за нивата разчет, отделение, взвод и рота. По този начин ясно се очертава несъответствие на приложните документи в йерархичната структура, което пряко рефлектира върху обучението на курсантите и специализантите по тактическа и тактико-специална подготовка и разработване на пособия свързани с тяхното провеждане.

3. Обект на изследването.

Обект на изследването в дисертационния труд е процесът на военно обучение на курсантите и специализантите в НВУ „Васил Левски“.

4. Предмет на изследването.

Предмет на изследването е обучението по тактическа и тактико-специална подготовка на курсантите и специализантите.

5. Цел и научно-изследователски задачи.

Целта на дисертационния труд е изследване състоянието на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка на курсантите и специализантите и очертаване на направления за нейното усъвършенстване.

За постигане на така формулираната цел в дисертационния труд са определени за решаване следните научно-изследователски задачи:

- да се изследва историческото развитие на военното обучение на офицерите;
- да се анализира ролята на тактическата и тактико-специалната подготовка във военното обучение;
- да се анализира системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите, както и процесите протичащи в нея;
- да се изследват направления за усъвършенстване на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите.

6. Методология на изследването.

Решаването на поставените научноизследователски задачи се постига чрез теоретични и емпирични изследвания. Те включват извършването на исторически анализ на военното обучение на курсантите и специализантите. В неговите

последователни етапи допълнително е направено и сравнение с различни международни аналози.

Изследва се организацията на самата система за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка на курсантите и специализантите. Това допринася за извършването на нейния структурен и факторен анализ, с което се дефинират проблемните области. В тях се провеждат целенасочени полеви експерименти, които се използват за даване на примери и съвети.

7. Ограничения, допускания и дисциплиниращи условия.

Във връзка с факта, че разглежданата проблематика е доста сложна, поради все по-широкия спектър от изисквания към обучението на курсанти и специализанти налагани от постоянно изменящата се среда, изследванията са извършени при следните ограничения, допускания и дисциплиниращи условия:

- в анализа на военното обучение на курсантите се изследва само това, което им предоставя професионална квалификация „офицер на тактическо ниво на управление“;

- при изследване на чуждестранния опит във военното обучение на курсанти е анализирана само по една институция от държави с доказан принос към развитието на военнообразователната система като Франция, Германия, Великобритания, САЩ и Русия и е направено допускане, че процесът в нея е еднотипен с този на останалите в изследваната

държава³;

- изследва се само обучението в НВУ „Васил Левски“ по тактическа и тактико-специална подготовка на курсанти, както и на специализанти за придобиване на допълнителна длъжностна квалификация чрез участие в курсове за „Командири на роти“ и „Помощник началник и началник на отделение S3 – Тактическо в механизирани батальон“;

- изследването е извършено въз основа на регламентиращите документи влезли в сила до 2020 г.;

- поради особеностите на всяка специализация изследването на тактико-специалната подготовка не е фокусирано върху съдържанието на дисциплина, а към последователността на нейното провеждане.

II. СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение с декларация за оригиналност, библиография и приложения.

Уводът съдържа обща характеристика на дисертационния труд и представя състоянието и степента на разработеност на научния проблем. В него са очертани задължителните параметри

³ Изследват се чуждестранни институции, чиито мисии се доближават най-много до тази на НВУ „Васил Левски“, а именно обучение на офицери за сухопътни войски.

на дисертационния труд – въведение и актуалност на изследваната тема, обект и предмет на изследването, цел и задачи, методология, ограничения, допускания и дисциплиниращи условия.

Основното съдържание в дисертационния труд е разработено в три глави.

III. ОСНОВНИ НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ.

ГЛАВА ПЪРВА е озаглавена „Същност и развитие на военното обучение на офицерите“ и е насочена към анализ на част от терминологичния апарат в изследването, както и закономерностите, които съпътстват развитието на военното обучение на офицерите. Главата се състои от три точки.

Първата точка е „Същност и формиране на военното обучение“. В първоначалните етапи на изследването се установиха смислови различия при използването на наличния терминологичен апарат. Това наложи извършването на анализ на български и чуждестранни дефиниции за термините военно обучение, образование, подготовка и тренировка. В резултат се постигна формулиране на понятията, което пряко засяга обучението на курсантите и специализантите и отразява точно и коректно тази дейност. По този начин те могат да се използват за провеждане на изследвания в областта на военното образование и да се приемат за първи научен резултат в дисертационния труд.

След изясняването на терминологичния апарат в точката е анализирано формирането и развитието на военното обучение до края на XVIII век. В този исторически момент се счита, че почти всички държави имат изградени основи на своите военнообразователни системи. Обобщено за точката може да се каже, че развитието на технологиите, диференцирането същността на професията офицер и новите подходи за формиране на постоянно съществуващите армии, превръщат военното обучение в организиран и системен процес, провеждан в обособени за тази цел структури.

Втората точка носи наименованието „Развитие на военното обучение на офицерите в рамките на военнообразователната система от началото на XIX в. до 1945 г.“. В нея се анализира влиянието на важните исторически събития (войни и политически промени) върху развитието на военното обучение на офицерите в рамките на военнообразователната система. От началото на XIX в. до 1945 г. е исторически период, който е наситен с множество конфликти между отделните държави и нестихваща надпревара във военното дело.

За важни резултати от изследването на военното обучение до края на Първата световна война и влизането в сила на Ньойския договор са разграничаване на специализираното от общото образование на офицерите, увеличаване на неговия обем и практическа насоченост, както и изграждане на необходимите

структури за провеждане. В следвоенния период надпреварата между държавите продължава. Търсенето на превъзходство във въоръжените сили се свързва с необходимост за намиране на подходи за усъвършенстване обучението на офицерите и за увеличаване на специализираната и практическата му насоченост. Тази зависимост до голяма степен характеризира и процесите след края на Втората световна война, която не довежда до желаните резултати и разрешаването на международните спорове.

Третата точка на първа глава е „Развитие на военното обучение на офицерите в рамките на военнообразователната система от 1945 г. до края на второто десетилетие на ХХІ в.“ и е логическо продължение на изследването в предходната точка. Приблизително седемдесетгодишния период след края на Втората световна война е последният анализиран етап в дисертационния труд свързан с развитието на военнообразователната система, постоянно изменящата се среда за сигурност и провеждането на множество локални конфликти. Техният анализ доказва голямата роля и значение на обучението на младшия команден състав. Основното му съдържание окончателно се насочва към увеличаване на практическата подготовка и формиране на компетенции за участие в съвременни бойни действия, които варират от контрабунтовнически операции до конфликти с ядрено оръжие и ракети с различен обсег.

Във втора и трета точка на глава първа са изследвани закономерностите, които съпътстват развитието на военното обучение на офицерите. Анализирано е влиянието на важните исторически събития, постепенното разграничаване на тяхното специализирано образование и ролята на практическата подготовка в него. Обобщените резултати могат да се използват в бъдещи изследвания във военното дело, което обуславя техния научен характер. Тази възможност ги определя като втори научен резултат в дисертационния труд.

В края на първа глава са представени **изводите**, които са направени от анализа на историческото формиране и развитие на военнообразователната система:

1. Историческото формиране и развитие на военнообразователната система показва, че тя е безусловна необходимост за изграждане на всяка армия. Нейното функциониране е в пряка зависимост от стратегическите цели и амбиции на държавата, водената политика и поетите ангажменти на международната сцена.

2. Офицерите като възпитатели, преподаватели, организатори и ръководители са най-важния елемент за изграждане на една съвременна армия. Следователно тяхното обучение е основна задача на всяка военнообразователна система.

3. В съвременния етап на развитие военното обучение на

офицерите е ясно разграничено извън рамките на академичното образование. Същевременно, вследствие на динамично изменящата се среда за сигурност, неговото съдържание непрекъснато се разширява като основния му фокус остава ориентиран върху практико-приложните дисциплини.

ГЛАВА ВТОРА е озаглавена „Изследване на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите“. В нея е направен анализ на обучението по тактика. За тази цел са изследвани неговата същност, историческа поява, характерни особености на развитие, съвременни модели в държави с доказан принос във военното образование и реализирането му в Република България. Резултатите довеждат до съставяне на модел на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите. Изследвани са нейните съставни елементи и взаимовръзки, които протичат между тях. На тази основа са определени факторите, които оказват влияние върху системата. В резултат на техния анализ са дефинирани области на отрицателното им влияние, които намаляват ефективността на процесите обучение и самообучение.

В **първа точка** на втора глава – „Теоретични основи на обучението по тактика с курсантите и специализантите“ е анализирана същността на обучението по тактика в част от

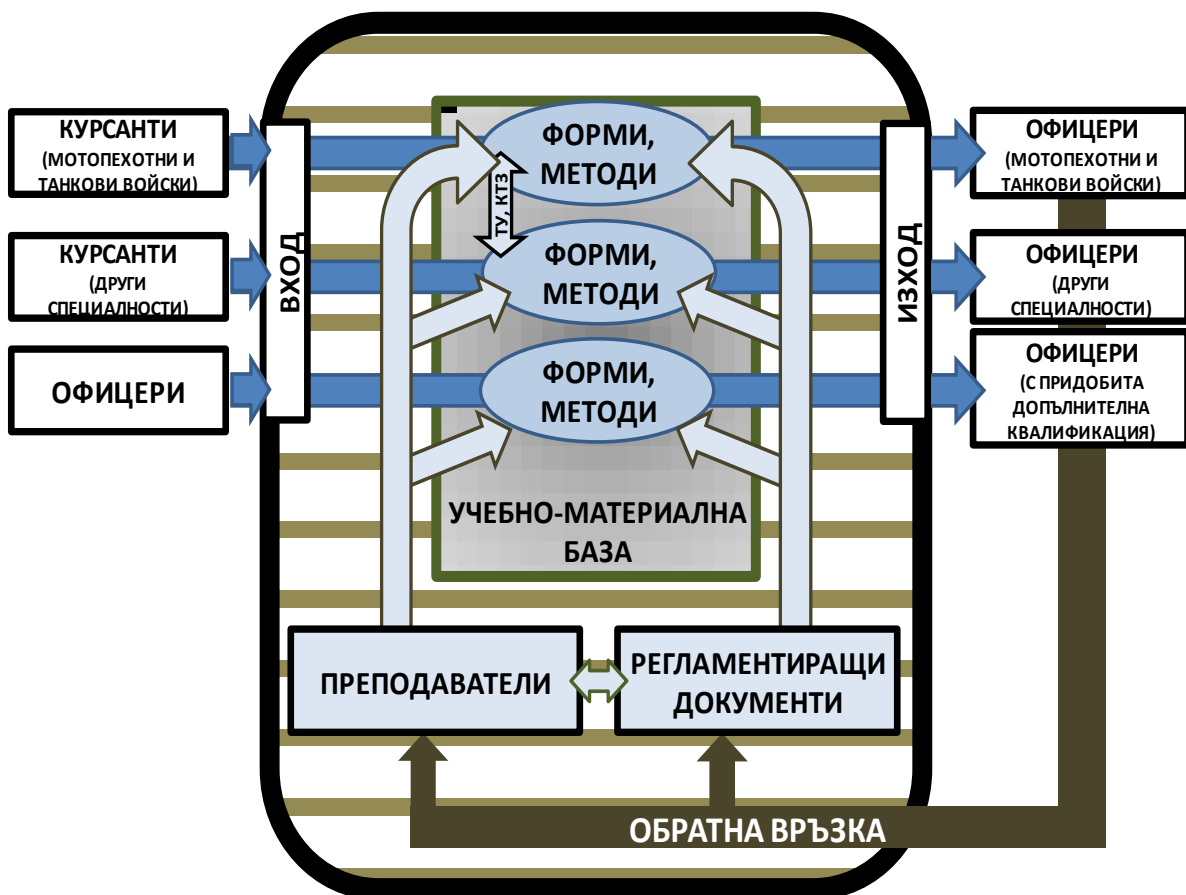
военните училища за подготовка на офицери. Краткият исторически анализ показва, че основният фокус на процеса постепенно се поставя върху уменията, които трябва да се усвоят от обучаемите и тяхното практическо използване. Това разбира се не намалява важността на придобиването на знания от областта на военната наука и изкуство. По този начин се доказва, че обучението по тактика включва изучаване на теория и практическо прилагане на знания, чрез извършване на множество тренировки за придобиване на трайни умения. Изследването на съвременните модели показва, че тези дейности са съчетани с използване на електронни платформи, оборудвани полигони, тренажори и системи за моделиране и симулация. Именно по този начин и чрез възприемането на тези тенденции трябва да се предоставя модерното военно образование на всеки един офицер.

Анализа на съвременните модели за обучение по тактика в държави с доказан принос във военното образование допринася за разграничаване на техните особености, предимства и недостатъци. Този резултат може да се определи като трети научен за дисертационния труд, поради съществуващата възможност да се използва за бъдещи изследвания свързани с военното образование.

В края на първа точка е извършен исторически анализ на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка на

курсантите и специализантите в България, което дава възможност да се съпостави с неговите аналози.

Втора точка на глава втора е „Елементи на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка“. Използването на резултатите от предходните точки в дисертационния труд води до синтезирането на предложение за модел на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка представен на фиг. 1.

Фиг. 1. Система за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка.

Допълнително са анализирани съставните елементи на системата, както и взаимовръзките, които протичат между тях. Примерния модел и резултатите от неговото изследване имат научно значение за бъдещи трудове свързани с обучението на курсанти и специализанти. От друга страна той може да се разглежда като базова структура за образователния процес в НВУ „Васил Левски“. По този начин примерния модел на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка може да се определи като четвъртия научен резултат в дисертационния труд.

Трета точка от втора глава е „Процеси в системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка“. В нея са изследвани двата основни процеса, които протичат в дефинираната система, а именно обучение и самообучение.

В началото на **четвърта точка** – „Фактори влияещи върху системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка“ е конкретизиран изходният продукт и съдържанието на образователния процес в изследваната система. Впоследствие са дефинирани факторите, които им оказват влияние. Те са разделени на две групи спрямо самата система – вътрешни и външни. Тяхното въздействие е определено на база качествена оценка на усвоените от обучаемите знания, умения и компетенции.

Като външни фактори са анализирани изисквания произтичащи от регламентиращите документи, недостиг на човешки ресурс и обем на военната подготовка в учебните планове.

В другата група са обхванати тези, които се проявяват при взаимодействието между елементите на системата. Изследваните вътрешни фактори са състояние на учебно-материалната база, професионална подготовка на преподавателите и ефективност на обратната връзка. В резултат всеки един от фактор в зависимост от състоянието на системата генерира отрицателно или положително влияние.

Последна във втора глава е **пета точка** – „Отрицателно въздействие на факторите върху системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка“. За основни аспекти на отрицателното влияние са определени: липсата на взаимовръзки в обучението, недостатъчната ефективност на обратна връзка, недостигът на учебно-материална база, ниската актуалност на приложните документи и слабостите в учебните планове. Резултатите от техния анализ определя формирането на направления за тяхното намаляване, с които да се усъвършенства провеждането на тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите. По този начин дефинирането на факторите, които влияят върху модела на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка, както и техния

отрицателен ефект върху крайния продукт могат да се определят като пети научен резултат в дисертационния труд. Именно той може да се използва за определянето на направления за усъвършенстване на военното образование в бъдещи изследвания.

В края на глава втора са направени **изводи** от изследването в нея. В тях се посочва, че:

1. Съвременното военно образование включва последователно преминаване през три компонента – начален, професионален и специализиран. Същевременно обучението по тактика е съставна част на всеки един от тях използвайки комплексна система от електронни платформи, тренажори, системи за моделиране и симулации, както и оборудвани полигони.

2. Обучението по тактика представлява съвкупност от усвояване на теоретични знания и тренировки за придобиване на умения, навици и компетенции. Тези действия са взаимосвързани и изцяло с практическа насоченост. В рамките на НВУ „Васил Левски“ това обучение се осъществява чрез дисциплините тактическа и тактико-специална подготовка.

3. Системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка в НВУ „Васил Левски“ обхваща шест основни елемента – обучаеми, преподаватели, учебно-материална база, форми и методи, обратна връзка, както и регламентиращи

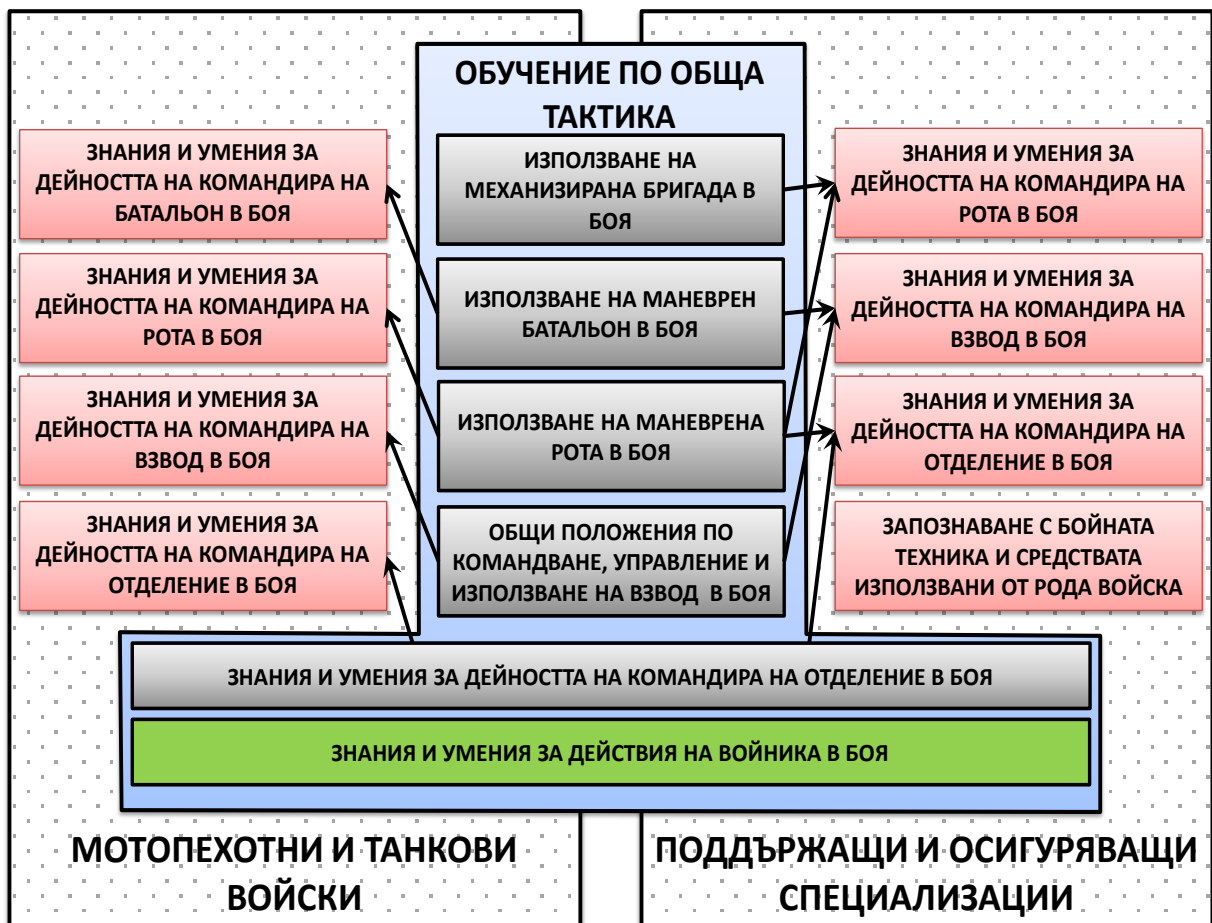
документи. Всеки от тях има характеристики и функции произтичащи от същността им. Същевременно координираното взаимодействие на тези елементи в рамките на системата обуславя ефективността на протичащите процеси на обучение и самообучение.

4. Системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка в НВУ „Васил Левски“ е подложена на непрекъснато влияние от редица външни и вътрешни фактори. Изследването им извежда на преден план съществуващите проблемни въпроси, свързани с липса на взаимовръзки в обучението, недостатъчна ефективност на обратната връзка, слабости в учебните планове, несъответствие на учебно-материална база и на използваните приложни документи.

ГЛАВА ТРЕТА на дисертационния труд е озаглавена „Направления за усъвършенстване на обучение по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите“. В нея са направени предложения, които усъвършенстват обучението по тактическа и тактико-специална подготовка. Тяхната ефективност е доказана с теоретични изследвания и полеви експерименти.

В **първа точка** на глава трета – „Координиране и синхронизиране на процеса на обучение по тактическа и тактико-специална подготовка в НВУ „Васил Левски“ е направено

предложение обучението по обща тактика да не завършва в първи курс, а да продължава до края на военното образование на курсантите, както и да се провеждат съвместни занятия с различните специализации. Този модел е представен на фиг. 2.

Фиг. 2. Модел за обучение по обща тактика и тактика на рода войска.

На фиг. 2 са обозначени със зелено „Базовата военна подготовка“, сиво „Общата военна подготовка“ и червено „Специалната военна подготовка“.

Допълнително е съставен списък с примерни теми, модел и

разчет за последователното им провеждане. Направленията за синхронизиране и координиране на процеса на обучение по тактическа и тактико-специална подготовка са насочени основно за намаляване на отрицателното влияние породено от липсата на взаимовръзки между специализациите.

Разработения модел и съпътстващия го разчет на съвместни занятия с примерни теми е съгласуван със регламентиращите документи приети за Въоръжените сили на Република България. Същевременно е напълно завършен и позволява директно прилагане в учебните планове и програми на НВУ „Васил Левски“. По този начин може да се приеме като първи научно-приложен резултат на дисертационния труд.

Втората точка на глава трета е „Усъвършенстване на обучението по методика на тактическата и тактико-специалната подготовка“. В нея е направен анализ на провежданата методическа подготовка като елемент от бъдещата ежедневна дейност на курсантите. В резултат се стига до извода, че обучаемите нямат възможност да придобият ясна представа за същността на процеса за подготовка на Въоръжените сили на Република България и по-точно значението и връзката между неговите два компонента – индивидуална и колективна. За частично намаляване на тези слабости е направено предложение за съчетаване обучението между отделните курсове от една и

съща специализация, чрез провеждане на полеви модули в края на всеки семестър, който е предоставен на фиг. 3.

Фиг. 3. Полеви модул за занятия по тактическа и тактико-специална подготовка като извадка от процеса на подготовка на Въоръжените сили на Република България.

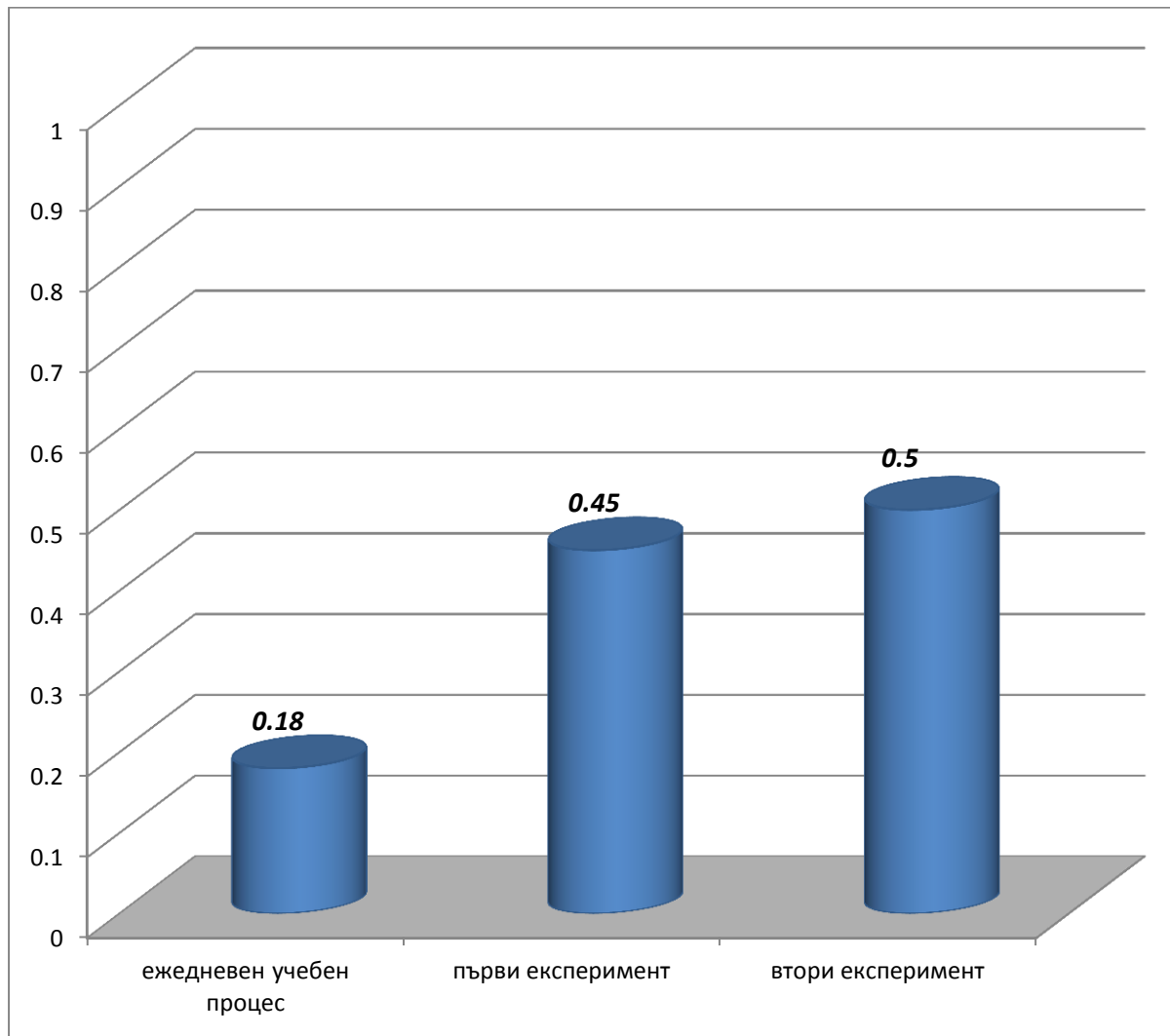
Направен е техен структурен модел и тематичен разчет за специализация „Мотопехотни и танкови войски“, в които е включена част от процеса на подготовката на формированията.

За целите на дисертационния труд и за апробиране на предложения полеви модул през 2020 г. в НВУ „Васил Левски“ се проведеха два полеви експеримента. Първият обхващаше синхронизиране на обучението по тактика и методика на тактическата подготовка на курсантите, чрез провеждането на съвместни занятия по едни и същи теми с различни учебни групи. Вторият експеримент включваше извънредно планирани полеви занятия с всички обучаеми от специализация „Мотопехотни и танкови войски“ в рамките на пет дни. Те съчетаваха отново обучението по тактика и методическата подготовка на курсантите и до голяма степен се доближаваха до предложения структурен модел.

Ефективността на полевите модули по време на полевите експерименти се оцени с коефициент вариращ от нула до едно, които са съответно неговите минимална и максимална стойност. В случая колкото повече тя нараства до единица, то процесът е с по-голяма ефективност. Коефициентът (K_{ef}) се получава като средноаритметична стойност от съотношенията на четири показателя към техните максимални нива, с което се показва до каква степен те се доближават до оптималните си величини.

Крайните оценки за K_{ef} са: за ежедневния учебен процес –

0,18, по време на първия експеримент – 0,45 и съответно за втория – 0,51 съгласно фиг. 4.

Фиг. 4. Оценка на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка.

Анализирайки стойностите на фигурата може да се твърди, че при използване на полеви модули в обучението по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите ще се увеличи повече от два пъти ефективността на процеса.

В резултат се доказва, че планирането и провеждането на полеви модули ще увеличи методическите умения на курсантите и ефективността на преподавателските функции. Същевременно по този начин се намаляват разходите за осигуряване на учебните занятия.

По същество примерния полеви модул е с напълно завършен вид и има възможност за постепенното му въвеждане в учебните планове и програми. По този начин може да се приеме за втори научно-приложен резултат на дисертационния труд.

Трета точка на тази глава е озаглавена „Модел за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка в НВУ „Васил Левски“. Предложението се базира на разработения проект за нов учебен план към 01.08.2020 г., актуалните учебни програми, изискванията на регламентиращите документи и предложенията направени в предходните точки. Основно то включва въвеждането на три вида полеви модули (начален, зимен и летен), както и допълнителни теми.

Изследването в трета точка обхваща анализ на настоящите регламентиращи документи и рамката за разработване на нови учебни планове. В резултат освен предложение за базов модел е направен тематичен разчет по тактическа подготовка за специализация „Мотопехотни и танкови войски“, който може да се приеме за трети научно-приложен резултат на дисертационния труд. Той е представен на фиг. 5.

ОБЩА ТАКТИКА		30 часа
1. Действия на войника на бойното поле;	14 часа	I-ви семестър (30 часа)
2. Войника в отбранителния бой;	8 часа	
3. Войника в настъпателния бой.	8 часа	
ТАКТИКА НА МОТОПЕХОТНИ И ТАНКОВИ ВОЙСКИ – I част		192 часа
1. Полеви модул.	24 часа	I-ви семестър
1. Близка борба с танкове и бойни машини;	12 часа	II-ри семестър (48 часа)
2. Управление на подразделенията;	6 часа	
3. Действия в специфична среда;	6 часа	
4. Полеви модул.	24 часа	
1. Отделението (танкът) в отбрана;	20 часа	III-ти семестър (60 часа)
2. Отделението в охранение;	8 часа	
3. Тактическо занятие;	8 часа	
4. Полеви модул.	24 часа	
1. Отделението (танкът) в настъпление;	20 часа	IV-ти семестър (60 часа)
2. Отделението в походно охранение;	8 часа	
3. Тактическо занятие;	8 часа	
4. Полеви модул.	24 часа	
ТАКТИКА НА МОТОПЕХОТНИ И ТАНКОВИ ВОЙСКИ – II част		276 часа
1. Работа с бойни документи;	6 часа	V-ти семестър (78 часа)
2. Взвода в отбрана с и без съприкосновение;	40 часа	
3. Взводът при отбрана на крайбрежни райони;	8 часа	
4. Полеви модул.	24 часа	
1. Взводът в УОРГ;	20 часа	VI-ти семестър (78 часа)
2. Взводът в засада;	12 часа	
3. Взводът в бойно охранение;	12 часа	
4. Действия на взводът като противодесантен резерв;	10 часа	
5. Полеви модул.	24 часа	
1. Взводът при разполагане на място	6 часа	VII-ти семестър (60 часа)
2. Взводът в настъпление;	45 часа	
3. Действия на взвода като предна група след десантиране;	9 часа	
1. Взводът в походно охранение;	20 часа	VIII-ти семестър (60 часа)
2. Взводът в щурмова група;	20 часа	
3. Взводът при настъпление с форсиране на водна преграда;	8 часа	
4. Действия на взводът в специфична среда.	12 часа	
ТАКТИКА НА МОТОПЕХОТНИ И ТАНКОВИ ВОЙСКОВОЙСКИ – III част		108 часа
1. Ротата в отбрана;	25 часа	IX-ти семестър (60 часа)
2. Ротата в настъпление;	25 часа	
3. Ротата при изпълнение на преходни тактически действия.	10 часа	
1. Батальонът в отбрана;	19 часа	X-ти семестър (48 часа)
2. Батальонът в настъпление;	18 часа	
3. Батальонът при изпълнение на преходни тактически действия.	11 часа	

Фиг. 5. Последователност на темите при обучението по тактическа подготовка на специализация „Мотопехотни и танкови войски“.

В четвърта точка на глава трета – „Компенсиране на съществуващите несъответствия в учебно-материалната база на НВУ „Васил Левски“ е направено предложение за разработване и въвеждане на последователност от курсове в учебния процес. Основно те са разделени на пет групи и включват:

- провеждане на специализирани курсове в НВУ „Васил Левски“;

- свободно избираеми курсове за развитие на индивидуалните умения в курсантите извън направлението на военно дело;

- командироване на курсанти за обучение във военните формирования;

- заявяване участие в учения, които се провеждат на територията на страната;

- теоретични курсове в електронна среда.

За всяка от тях е направено описание и конкретни предложения.

Анализа на съществуващите несъответствия на учебно-материалната база и възможността за провеждане на курсове с обучаемите допринасят за формиране на четвъртия научно-приложен резултат в дисертационния труд. Той включва класификация на допълнителни курсове, в която е включена информация за тяхното бъдещо разработване и въвеждане.

Пета точка на главата – „Подходи за усъвършенстване

дейността на преподавателския състав при организиране и провеждане на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка“ е насочена към усъвършенстване на методическата дейност на преподавателите. Тя е анализирана и съпоставена към използваните съвременни методи и форми. В резултат са систематизирани подходи, които трябва да се използват от преподавателите за усъвършенстване на тяхната дейност. Възможността за тяхното директно приложение в образователния процес в НВУ „Васил Левски“ ги обособява като пети научно-приложен резултат в дисертационния труд.

Предложенията се отнасят за провеждане на основните форми в процеса на обучение по тактическа и тактико-специална подготовка. С тяхното внедряване и използване в учебния процес значително могат да се намалят трудностите, които възникват при използването на многообразните регламентиращи документи и несъответствията в тях.

От направените **изводи** в края на трета глава следва, че:

1. Дисциплината обща тактика може да бъде използвана като връзка между обучението по тактическа и тактико-специална подготовка. Поетапното планиране на темите включени в нея създава основа за формиране на учебна среда, в която обучаемите от различните специализации да придобиват умения за координирано използване на родовете войски.

2. Въвеждането на допълнителни полеве модули в рамките на учебния процес предоставя възможност от една страна за усъвършенстване на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка, а от друга гарантира формиране на компетенции необходими за успешно участие в подготовката на подразделенията от Въоръжените сили на Република България.

3. Развиването на система от допълнителни курсове и тяхното провеждане в отделните етапи на военното образование представлява логичен начин за намаляване на съществуващите несъответствия в учебно-материалната база на НВУ „Васил Левски“.

4. Използването на съвременни подходи за усъвършенстване дейността на преподавателския състав представлява основа за повишаване ефективността на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка на курсантите и специализантите и същевременно може да бъде определено като средство за намаляване отрицателното влияние на съществуващите несъответствия в използваните приложни документи.

5. Ефективността на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка със специализантите до голяма степен зависи от предоставената гъвкавост на преподавателския състав, която осигурява възможност за адекватен избор на способ за провеждане на занятията, съответстващ на знанията, уменията и опита на обучаемите.

След изложението в дисертационния труд и в резултат на постигнатите научни резултати са направени следните **ОБЩИ ИЗВОДИ**:

1. Изследването на еволюцията на военното обучение на офицерите доказва необходимостта за провеждането му в рамките на военнообразователната система. Същевременно то не остава изолирано от динамичните изменения на средата за сигурност. Това определя необходимостта за адаптиране на военното обучение към новите реалности с поставяне на фокуса върху практико-приложните дисциплини.

2. Военната подготовка на курсантите и специализантите до голяма степен зависи от обучението по тактика. То се осъществява чрез системното планиране и провеждане на дисциплините тактическа и тактико-специална подготовка. Първостепенно значение в тях има усвояването на практически умения в условия максимално близки до реалните.

3. Изследването на елементите на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите извежда на преден план недостатъци, които се изразяват основно в липса на съвременни технически средства за провеждане на учебния процес, несъответствия в регламентиращите документи и остарялата учебно-материална база.

4. Подготовката на курсантите и специализантите за изпълнение на непрекъснато разширяващия се спектър от задачи, изпълнявани по трите мисии на Въоръжените сили на Република България, до голяма степен се постига чрез придобиването на умения и компетенции от обучението по тактическа и тактико-специална подготовка.

5. Обучението по обща тактика трябва да бъде разпределено в логична последователност през целия курс на обучение в рамките на базовата и общата военна подготовка на курсантите. Това може да бъде определено като подход за осигуряване на основни знания и умения, които впоследствие се надграждат чрез изучаване тактиката на рода войска.

6. Обучението по методика на тактическата и тактико-специалната подготовка трябва да се стреми към постигане на реалистично пресъздаване на съществуващия процес на подготовка на въоръжените сили. По този начин курсантите придобиват компетенции насочени към реално изпълняваните функционални задължения.

В **заключението** са обобщени резултатите от изследването. Тяхната основна насока е формиране на направления, които усъвършенстват системата и нейния краен продукт. В обучението по тактика с курсантите и специализантите за такива са определени: формирането на взаимовръзки, повишаването

ефективността на обратната връзка, актуализацията на приложните документи, компенсирането на недостига на учебно-материална база и координирането на отделните дисциплини в учебните планове.

В дисертационния труд са направени четири основни предложения, които обхващат всички посочени по-горе направления. Първото е за синхронизиране и координиране на процеса на обучение по тактическа и тактико-специална подготовка в НВУ „Васил Левски“. В него е направен разчет за изучаване на общата тактика и въвеждането на съвместни занятия с няколко специализации. Второто предложение е за усъвършенстване обучението по методика на тактическата и тактико-специалната подготовка. За тази цел се използват полеви модули, които са извадка от процеса на подготовка на Въоръжените сили на Република България. Третото предложение обхваща система от курсове, за намаляване на несъответствията на учебно-материалната база на НВУ „Васил Левски“. Четвъртото включва подходи за организиране и провеждане на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка. Тяхното използване значително усъвършенства дейността на преподавателския състав и намалява несъответствията в приложните документи.

Несъмнено практическото използване на предложените направления ще промени реда при обучението по тактика с

курсантите и специализантите, който през последните няколко десетилетия запазва своята последователност. До определена степен това ще адаптира процесът към изискванията на съвременното военно образование. От друга страна значително ще се усъвършенства обучението по тактическа и тактико-специална подготовка с курсантите и специализантите

След заключението е поместена **декларация за оригиналност**, с която авторът на дисертационния труд заявява оригиналността на научната разработка.

Приложенията към дисертационния труд са предназначени за доказателствен материал на изводите и заключенията като представляват обобщен справочен материал. Същите са направени под форма на описание на проведените експерименти, таблици, списъци и разчети.

IV. РЕЗУЛТАТИ ОТ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ

1. Анализирани и разграничени са понятията военно обучение, образование, подготовка и тренировка, което допринася за тяхното дефиниране от гледна точка на курсантите и специализантите. Формулираният и систематизиран терминологичен апарат може да бъде използван за бъдещи изследвания в научната област.

2. Изследвано е развитието на военното обучение на офицерите в резултат, на което са доказани съпътстващите го закономерности. Тяхното определяне и анализиране създава ясна основа за формулиране на направления за усъвършенстване на военнообразователната система.

3. Анализирани са съвременните модели за обучение по тактика в държави с доказан принос във военното образование. Представени са техните особености, предимства и недостатъци, които могат да се използват за бъдещи изследвания в областта на подготовката на курсантите и специализантите.

4. Предложен е модел на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка като структурата му улеснява възможността за анализиране на съставните елементи, взаимовръзките и протичащите процеси.

5. Анализирани са факторите, които влияят върху модела на системата за обучение по тактическа и тактико-специална подготовка. Дефинирано е тяхното отрицателно въздействие върху крайния продукт, което допринася за формиране на направления за усъвършенстване.

НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ РЕЗУЛТАТИ

1. Разработен е модел за координиране и синхронизиране на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка на курсантите. Като допълнение е изготвен разчет за провеждане на съвместни занятия между отделните специализации.

2. За усъвършенстване на обучението по методика на тактическата и тактико-специалната подготовка на курсантите е предложено въвеждането на полеви модул в края на всеки семестър от образователния период. Същият е апробиран в рамките на дисертационния труд като е изследвана ефективността на постигнатите резултати.

3. Предложен е тематичен разчет на занятията по тактическа подготовка със специализация „Мотопехотни и танкови войски“. Той е базиран на утвърдената рамка за разработване на нови учебни планове и изискванията към специалната подготовка на курсантите.

4. Формулирана е класификация на краткосрочни курсове, които могат да се проведат в периода на обучение на курсантите

и специализантите. Основният фокус при тях е поставен върху компенсиране на несъответствията в учебно-материалната база на НВУ „Васил Левски“.

5. Систематизирани са подходите за усъвършенстване дейността на преподавателския състав при организиране и провеждане на обучението по тактическа и тактико-специална подготовка.

V. ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА:

1. *Белчев, Г.* По някои въпроси на полевого обучение на юнкерите и курсантите. – В: Сборник доклади от юбилейна научна конференция „140 години военно образование – традиции и перспективи”, Велико Търново, Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски”, 2019 г., с. 72-83. (ISBN: 978-954-753-283-0);

2. *Белчев, Г.* Оценка на умения на курсантите по тактическа подготовка. – В: Годишник на НВУ „Васил Левски“ 2019 година част I, Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски”, 2019 г., с. 125-134. (ISSN: 1312-6148);

3. *Белчев, Г.* Някои съвременни аспекти на индивидуалните умения за заемане на различни положения за стрелба и придвижване по бойното поле. – В: Сборник доклади от годишна университетска научна конференция 28-29 май 2020 година, Том 6 научно направление „Сигурност и отбрана“, Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски”, 2020 г., с. 227-235. (ISSN: 1314-1937).

VASIL LEVSKI NATIONAL MILITARY UNIVERSITY

**LAND FORCES FACULTY
MILITARY SCIENCE DEPARTMENT**

major Georgi Belchev Belchev

ABSTRACT OF DISSERTATION WORK

ON THEME:

**“RESEARCH OF THE EDUCATIONAL IMPROVEMENT
POSSIBILITIES IN TACTICAL AND TACTICAL-SPECIAL
TRAINING WITH THE CADETS AND SPECIALISTS”**

for awarding the educational and scientific degree “Doctor”
in the field of higher education 9. “Security and Defence”,
professional field 9.2. “Military Affairs”,
in a doctoral program: “Organization and
Management of the Armed Forces”

Scientific supervisor:

Colonel Associate Professor Ph. D Vladko Filipov Siderov

VELIKO TARNOVO

2021

The dissertation work is discussed and directed for advocacy by the department council of “Military Science” at the “Land Force Faculty” in Vasil Levski National Military University on February 4, 2021.

Dissertation work volume – 222 pages.

Annexes – 8.

Figures – 20.

Publications – 3.

The public defense of the dissertation will be held at a meeting of the scientific jury on May 14, 2021 at 11:00 am in office room № 1208, second floor, first academic building of the Land Forces Faculty at Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo.

The defense materials are available to those whose are interested in the Institute for Research and Innovation of the Vasil Levski National Military University.

Reviewers:

1. Professor Ph. D Engineer Georgi Vasilev Kamarashev;
2. Colonel Associate Professor Ph. D. Atanas Stavrev Atanasov.

Author: major Georgi Belchev Belchev.

Title: “Research of the educational improvement possibilities in tactical and tactical-special training with the cadets and specialists”

Edition: 10 pieces.

Published on03.2021.

Publishing House of Vasil Levski National Military University,
Veliko Tarnovo.

I. GENERAL DISSERTATION CHARACTERISTICS.

1. Relevance and significance of the thesis.

War is a complex and difficult phenomenon which is a challenge that requires in-depth observation, description and analysis. These activities lead to the accumulation of practical and theoretical knowledge, and their systematization and use in combat operations determines the emergence and development of military arts and science. The two sections, in turn, complement each other by studying and exploring the nature, principles, forms and methods of planning and conducting operations of different scales on land, air and sea.

Considering war as an appearance that constantly accompanies the development of humanity, brings to the first line the need for strong personalities and leaders. They have to train, discipline and lead the troops, setting an example and realizing their knowledge, skills and accumulated practical experience. These requirements are typically covered by the officers' cadre, but place a lasting focus on the need for continuous improvement of the military training process and its subsequent special military training.

These activities, from the point of view of the Armed Forces of the Republic of Bulgaria, are performed in their established military education system and in particular Vasil Levski National Military University (Vasil Levski NMU) – as a universal institution with the largest number of students.

The dynamic changes in the security environment place increasing demands on officers' military training. Therefore education in Vasil Levski NMU should be focused on the acquisition of competencies for the practical application of the acquired knowledge and skills in a wide range of areas. This in its turn requires a rethinking of the role of tactical and tactical- special training.

These two disciplines provide an opportunity to achieve a comprehensive education of cadets and specialists in the field of military affairs. Tactical and tactical-special training can create a realistic environment in which the knowledge and skills acquired through each part of the curriculum (educational plan) could be apply and improve flexible. Therefore, both disciplines should be considered as collective disciplines, and their planning and implementation should be synchronized with the others.

The end state of the tactical and tactical-special training is the assimilation of competencies for the implementation of the tasks arising from the three defined missions of the Armed Forces of the Republic of Bulgaria. The importance of this and the requirements of the modern complex security environment determine the tactical and tactical-special training as leading subjects for military education.

Despite this fact, there has been a tendency to gradually reduce the issued manuals related to tactical training and practice in recent years. This makes it difficult for both, teachers and students, to conduct the study process and reduces its effectiveness.

Mentioned above is largely evident in the annual external evaluation of the realization of the graduates in Vasil Levski NMU. Refracted through the prism of the tactical and tactical-special training of cadets and specialists, the analysis of some of the reports outlines problematic issues related to the presence of theoretical and methodological weaknesses concerning the planning, organization and conduction of classes, lack of provision of Vasil Levski NMU with the introduction of new models of weapons, technology and equipment, as well as a common understanding of the essence of the training units and related mission, tasks, available capabilities, principles of use, deployment, provision in the context of the commander's (chief's) intentions to organize effective participation in the spectrum of assigned combat and non-combat missions and tasks.

The importance of the tactical and tactical-special training, the small numbers of modern teaching manuals used for their implementation and the external evaluations have proved **the relevance** of the topic of the dissertation. It stems from the need to adapt comprehensive training in both disciplines to the new realities of the security sphere within military education.

2. Development degree of the problem.

Undoubtedly, the improvement of the training of cadets and specialists is always a field of interest, but it is not a subject of many scientific developments in the area of military science and art. Despite

this fact and the importance of tactical and tactical-special training, the Bulgarian military education system, does not conduct periodic and systematic researches aimed at their development. In this way, the established traditions, as well as the foreign experience in this direction are not analyzed and used.

One of the latest studies aimed at improving the exercise of tactical and tactical-special training of cadets was completed in 2004.¹ Its author, Professor Ph. D Marin Petkov analyzes the experience of other higher education institutions in the Bulgaria and proposes the introduction of new methods for conducting classes of both disciplines.

In part, the issues concerning the improvement of the education in tactical and tactical-special training, through the use of game-based software applications, have been considered by major Ph. D. Stefan Petkov² in 2013.

Although the scientific works of the two authors mentioned above provide significant scientific contributions, the issues related to the logical relationships between the different disciplines in the training of cadets and specialists, as well as the effective synchronization of different courses and specializations remain uncovered. At the same time, these studies do not analyze the historical development of tactical and tactical-special training and do

¹ "Research of the effectiveness of the teaching methodology for cadets in tactical training".

² Author of the dissertation "Optimization of the process of education and training of Land Forces units for participation in operations on the territory of the country" defended in 2013.

not provide examples of using the experience of leading countries in military education such as the United States of America, Russia, Germany, Great Britain and others. As a result, many of the processes related to the training of cadets and trainees remain unadapt to the modern requirements of the security environment. In turn, this reflects negatively on the possibility of the timely updating of the theoretical foundations in the disciplines and development of the used training-material facilities.

At present, the training of cadets and trainees is carried out according to methods from the 70s and 80s and combat statutes and manuals from the mid-90s. Despite the launched process after 2010 for periodic updating of the doctrines of the Armed Forces of the Republic of Bulgaria, no results have been reached for the levels of team, section, platoon and company. Thus, there is a clear inconsistency of the applied documents in the hierarchical structure, which directly reflects on the education of cadets and specialists in tactical and tactical-special training and development of manuals related to their execution.

3. Object of the research.

The object of this research in the dissertation is the process of military education of cadets and specialists at the Vasil Levski NMU.

4. Subject of the research.

The subject of the research is studying in the sphere of tactical and tactical-special training of the cadets and specialists.

5. Purpose and scientific-research tasks.

The purpose of the dissertation body is to examine the state of the system for teaching in tactical and tactical-special training of cadets and trainees and to outline directions for its improvement.

In order to achieve the formulated purpose in this way, the following scientific-research **tasks** are defined in the dissertation:

- the historical development of the worldwide military education of officers to be studied;
- the role of tactical and tactical-special training in worldwide military education to be analyzed;
- the Bulgarian military system for education in tactical and tactical-special training with the cadets and specialists, as well as the processes taking place in it to be analyzed;
- areas for improvement of education in tactical and tactical-special training with cadets and specialists in the Vasil Levski NMU is to be explored.

6. Research methodology.

The solution of the set scientific-research tasks is achieved through theoretical and empirical research. These include conducting

a historical analysis of the military training of cadets and trainees. In its successive stages, a comparison with various international analogues has been made.

The organization of the system for education in tactical and tactical-special training of cadets and specialists is studied. This contributes to the performance of its structural and factor analysis, which defines the problem areas. Targeted field experiments that are used to give examples and advice are conducted in the last mentioned areas.

7. Restrictions, assumptions and disciplinary conditions.

Due to the fact that the described issues in the dissertation are quite complex, due to the ever-widening range of training requirements for cadets and graduates imposed by the ever-changing environment, the research has been conducted under the following restrictions, assumptions and disciplinary conditions:

- in the analysis of the military education of the cadets only what gives them the professional qualification “officer at the tactical level of management” is examined;

- when studying the foreign experience in the military training of cadets, only one institution from each country with proven contribution to the development of the military education system such as France, Germany, Great Britain, USA and Russia has been analyzed and it was assumed that the process is the same as to the

others in the studied country³;

- only the studying at the Vasil Levski NMU for tactical and tactical-special training of cadets, as well as specialists for acquiring additional job qualifications by participating in courses for “Company Commanders” and “Assistant Chief and Chief S3 – Tactical in a Mechanized Battalion” is explored;

- the survey was conducted on the basis of regulatory documents for the Bulgarian Armed Forces that entered into force by 2020;

- due to the peculiarities of each specialization, the research of the tactical-special training is not focused on the content of the discipline, but on the sequence of its implementation.

II. DISSERTATION WORK STRUCTURE.

The dissertation body consists of an introduction, three chapters, a conclusion with a declaration of originality, a bibliography and annexes.

The introduction contains a general characteristic of the dissertation and presents the state and degree of development of the scientific problem. It outlines the mandatory parameters of the dissertation – introduction and relevance of the research topic, object

³ Foreign institutions are being studied, whose missions are closest to the Vasil Levski NMU mission, namely the training of officers for the Land Forces.

and subject of research, purpose and objectives, methodology, restrictions, assumptions and disciplinary conditions.

The main content of the dissertation is developed in **three chapters**.

III. BASIC SCIENTIFIC RESULTS.

CHAPTER ONE is entitled “The essence and development of military education of officers” and it focuses on the analysis of some of the terminological apparatus in the study, as well as the patterns that accompany the development of military training of officers. The chapter consists of three articles.

The first article is “The essence and formation of military education”. In the initial stages of the research, semantic differences were found in the use of the available terminological apparatus. This necessitated an analysis of Bulgarian and foreign definitions of the terms military training, education and drilling. As a result, the formulation of the concepts was achieved, which directly affects the education of cadets and graduates and accurately and correctly reflects this activity. In this way, they can be used to conduct research in the field of military education and be accepted as the first scientific result in the dissertation.

After clarifying the terminological apparatus, the article analyzes the formation and development of military education until the end of the XVIII century. At this historical moment, it is believed that almost all countries have built the foundations of their military education systems. In summary of this first point, the development of technology, the differentiation of the essence of the officer's profession and the new approaches to the formation of permanent armies, turn military education into an organized and systematic process conducted in separate specific structures for this purpose.

The second article is named "Development of the military training of officers within the military educational system from the beginning of the XIX century to 1945." It analyzes the impact of important historical events (wars and political changes) on the development of military training of officers within the military education system. From the beginning of the XIX century to 1945 is a historical period, which was full of many conflicts between the individual states and a relentless competition in the military affair.

Important results from the examination of military training until the end of the First World War and the entry into force of the Neuilly Treaty were the distinction between specialized and general education of officers, increasing its volume and practical orientation, and building the necessary structures for implementation. In the post-war period, the competition between the countries continues. The search for superiority in the armed forces is associated with the need to find

approaches to improve the training of officers and to increase its specialized and practical focus. This dependence largely characterizes the processes after the end of the Second World War, which did not lead to the desired results and the resolution of international disputes.

The third article of the first chapter is “Development of the military training of officers within the military education framework system from 1945 to the end of the second decade of the XXI century” and it is a logical continuation of the study in the previous paragraph. Approximately, seventy years after the end of the Second World War is the last analyzed stage in the dissertation work related to the development of the military education system, the constantly changing security environment and the conduct of many local conflicts. Their analysis proves the great role and importance of the training of the junior command staff. Its main content is aimed at increasing the practical training and formation of competencies for participation in modern combat operations, which range from counter-insurgency operations to conflicts with nuclear weapons and missiles of various ranges.

In the second and third article of chapter one the regularities that accompany the development of military education of officers are examined. The influence of the important historical events, the gradual differentiation of their specialized education and the role of the practical training in it are analyzed. The summarized results can be used in future research in military affairs, which determines their

scientific nature. This possibility defines them as the second scientific result in the dissertation.

At the end of the first chapter **conclusions** are made from the analysis of the historical formation and development of the military education system:

1. The historical formation and development of the military education system shows that it is an unconditional necessity for building any armed forces. Its functioning is directly dependent on the strategic goals and ambitions of the state, the policy pursued and the commitments made on the international stage.

2. Officers as counselors, teachers, organizers and leaders are the most important element in building modern armed forces. Therefore, their training is a key task of any military education system.

3. At the present level of development, the military training of officers is clearly distinguished outside the framework of academic education. At the same time, due to the dynamically changing security environment, its content is constantly expanding and its main focus remains orientated on practical-applied disciplines.

CHAPTER TWO is named “Research of the education in tactical and tactical-special training with cadets and specialists”. It analyzes the tactical training. For this purpose, its essence, historical appearance, characteristic features of development, modern models in

countries with proven contribution to military education and its implementation in the Republic of Bulgaria have been studied. The results lead to the compilation of a model of the system of education in tactical and tactical-special training with the cadets and the specialists. Its constituent elements and interrelations that flow between them are studied. On this basis, the factors that influence the system are determined. As a result of their analysis, areas of their negative impact have been defined, which reduce the effectiveness of the studying and self-learning processes.

The **first article** of the second chapter – “Theoretical foundations of tactical training with cadets and trainees” – the nature of tactical training in some military officers’ schools is analyzed. The brief historical analysis indicates that the main focus of the process is gradually placed on the skills to be acquired by the students and their practical use. This, of course, does not diminish the importance of acquiring knowledge in the field of military science and art. In this way, it is proven that education in tactics involves the study of theory and practical application of knowledge by performing multiple training activities in order to acquire lasting skills. The study of modern models demonstrates that these activities are combined with the use of electronic platforms, equipped polygons, simulators and systems for modeling and simulation. It is in this way and through the perception of these tendencies that modern military education should be provided to every officer.

The analysis of modern models of tactical training in countries with a proven contribution to the military education contributes to distinguishing their features, advantages and disadvantages. This result can be defined as the third scientific result for the dissertation, due to the existing possibility of being used for future research related to the military education.

At the end of the article a historical analysis of tactical and tactical-special training of cadets and specialists in Bulgaria has been made, which gives the opportunity to compare with its analogues.

The second article of this chapter is “Elements of the educational system for tactical and tactical-special training”.

The use of the results from the previous articles in the dissertation work leads to the synthesis of a proposal for a model of the system of education in tactical and tactical-special training presented in fig. 1.

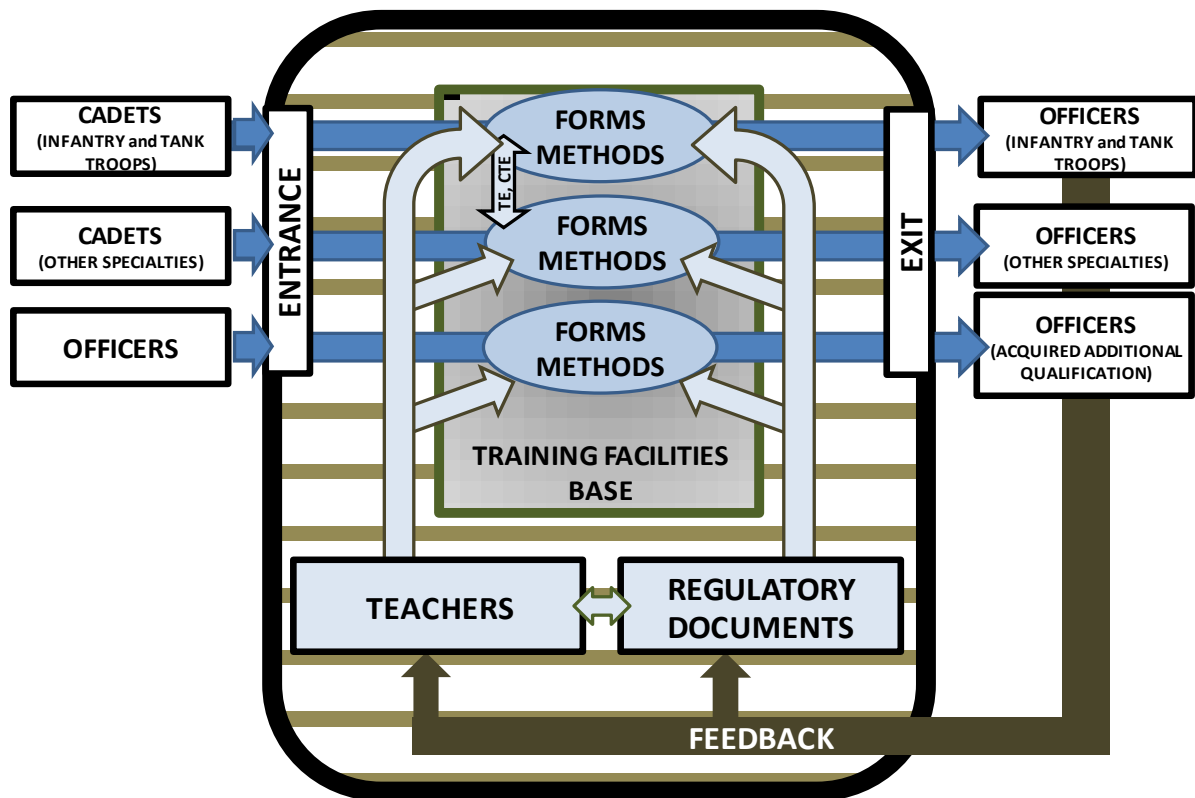

Fig. 1. System for education in tactical and tactical-special training.

Additionally, the components of the system are analyzed, as well as the relationships that take place between them. The sample model and the results of its research have scientific significance for future works related to the training of cadets and graduates. On the other hand, it can be considered as a basic structure for the educational process at the Vasil Levski NMU. Thus, the exemplary model of the education system in tactical and tactical-special training could be defined as the fourth scientific result in the dissertation. It is presented graphically in fig. 1.

The third article of the second chapter is “Processes in the system of education in tactical and tactical-special training”. It examines the two main processes that take place in the defined system, namely studying and self-learning.

At the beginning of the **fourth article** – “Factors influencing the teaching system for tactical and tactical-special training” is specified as the initial product and the content of the educational process in the studied system. Subsequently, the factors that influence them are defined. They are divided into two groups according to the system itself – internal and external. Their impact is determined on the basis of a qualitative assessment of the acquired knowledge, skills and competencies.

Requirements arising from the regulatory documents, lack of human resources and volume of military training in the curricula are analyzed as external factors.

The other group covers those that occur in the interaction between the elements of the system. The studied internal factors are: the state of the training facility; the professionalism of teachers; and the effectiveness of the feedback. As a result, each of the factors depending on the state of the system generates a negative or positive impact.

The **fifth article** in the second chapter is – “Negative impact of factors on the education system for tactical and tactical-special training”. The main aspects of the negative impact are defined as: the

lack of interconnections in the training; the insufficient effectiveness of the feedback; the lack of training facility; the low relevance of the applied manuals and the weaknesses in the curricula (educational plans). The results of the analysis determine the formation of directions for their reduction, with which to improve the conduct of tactical and tactical-special teaching process with cadets and graduates. Thus, the definition of the factors that influence the model of the educational system for tactical and tactical-special training, as well as their negative effect on the final product can be defined as the fifth scientific result in the dissertation. It can be used to identify areas for improvement in military education in future research.

At the end of chapter two, **conclusions** are drawn from the research process in it. They state that:

1. Modern military education includes successive passage through three components – basic, professional and specialized. Simultaneously, tactical training is an integral part of each of them using a complex system of electronic platforms, simulators, modeling and simulation systems, as well as equipped ranges.

2. Tactical studying is a set of acquisition of theoretical knowledge and training to acquire skills, habits and competencies. These actions are interrelated and entirely practical. Within the Vasil Levski NMU, this education is carried out through the disciplines of tactical and tactical-special training.

3. The educational system for tactical and tactical-special training in Vasil Levski National NMU covers six main elements – students, teachers, training facilities, forms and methods, feedback, as well as regulatory documents. Each of them has characteristics and functions arising from their essence. At the same time, the coordinated interaction of these elements within the system determines the effectiveness of the ongoing teaching and self-learning processes.

4. The system of tactical and tactical-special training at the Vasil Levski NMU is subject to constant influence by a number of external and internal factors. Their research brings to the fore the existing problematic issues related to the lack of interrelations in the education, insufficient effectiveness of the feedback, weaknesses in the curricula, inconsistency of the training facility and the applied documents used.

CHAPTER THREE of the dissertation is headed “Directions for improving education with tactical and tactical-special training for cadets and specialists” Proposals, which improve tactical and tactical-special training, have been made in it. Their effectiveness has been proven by theoretical research and field experiments.

In the **first article** of the third chapter – “Coordination and synchronization of the process of education in tactical and tactical-special training in Vasil Levski NMU” a proposal is made not to complete common tactics training in the first year, but to continue until the end of military education of the cadets, as well as to conduct

joint classes with different specializations. This model is presented on fig. 2.

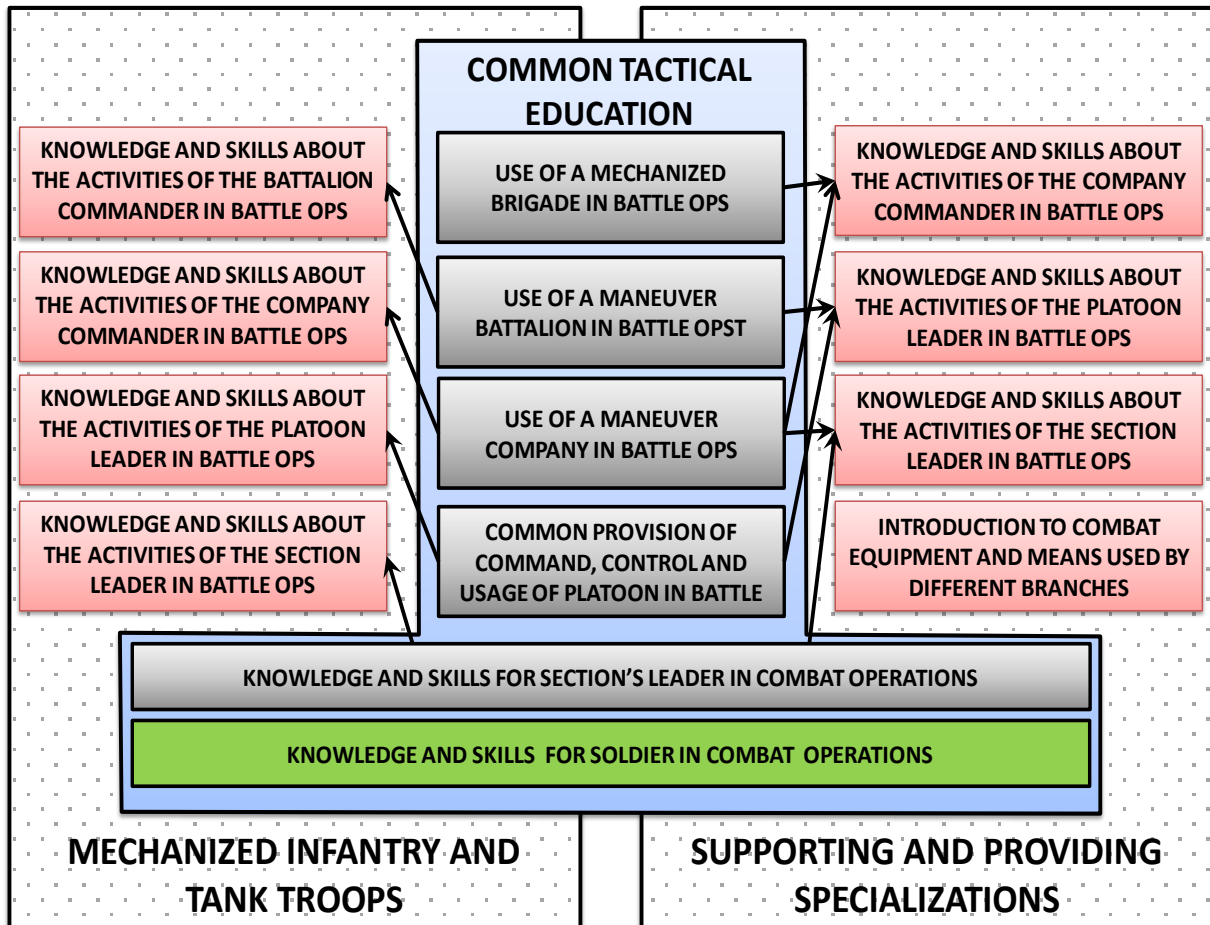

Fig. 2. Model for common tactical and different branches tactical education.

Marked in green “Basic military training”, in gray “Common military training” and in red “Special military training” in fig.2.

A list of sample themes, a model and an estimate for their consistent implementation have been compiled in addition. The directions for synchronization and coordination of the process of tactical and tactical-special training are aimed mainly at reducing the

negative impact caused by the lack of interrelations between the specializations.

The developed model and the accompanying calculation of joint classes with sample topics is consistent with the regulatory documents adopted for the Armed Forces of the Republic of Bulgaria. At the same time, it is fully completed and allows direct application in the curricula and educational programs of Vasil Levski NMU. In this way it could be accepted as the first scientifically applied result of the dissertation.

The second article of the third chapter is “Improvement of education in the methodology of tactical and tactical-special training”. It analyzes the conducted methodological training as an element of the future daily activities of the cadets. As a result, it is concluded that the trainees do not have the opportunity to gain a clear idea of the nature of the process of education and training the Armed Forces of the Republic of Bulgaria and more precisely the importance and relationship between its two components – individual and collective. To partially reduce these weaknesses, a proposal has been made to combine the training between the individual courses of the same specialization by conducting field modules at the end of each semester, which is given on fig. 3.

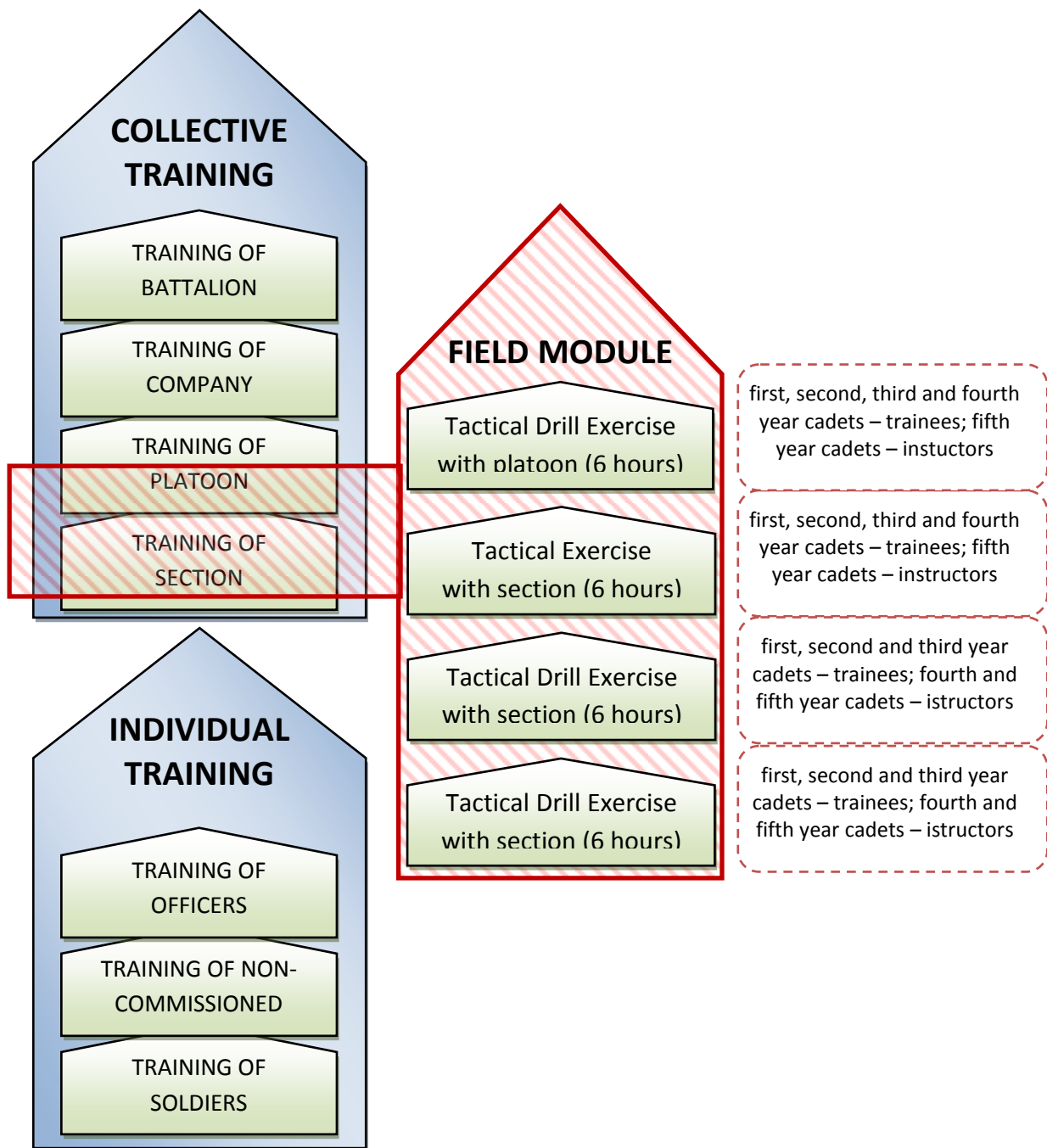

Fig. 3. Field module for exercises in tactical and tactical-special training as an excerpt from the education and training process of the Armed Forces of the Republic of Bulgaria.

Their structural model and thematic calculation for the specialization “Mechanized Infantry and Tank Troops” has been

made, which includes part of the process of education and training of the military units.

For the purposes of the dissertation work and for testing the proposed field module in 2020, two field experiments were conducted at Vasil Levski NMU. The first has covered the synchronization of the tactical training and methodology of the tactical training of the cadets, by conducting joint classes on the same topics with different study groups. The second experiment has included emergency field classes with all trainees in the “Mechanized Infantry and Tank Troops” specialization over five days. They again combined the tactical training and the methodological tactical training of the cadets and were very close to the proposed structural model.

The efficiency of the field modules during the field experiments was evaluated with a coefficient varying from zero to one, which are its minimum and maximum values, respectively. In this case, the more it grows to one, the more efficient the process. The coefficient (K_{ef}) is obtained as an average arithmetic mean of the ratios of four indicators to their maximum levels, which shows the extent to which they approach their optimal values.

The final grades for K_{ef} are: for the daily study process – 0,18, during the first experiment – 0,45 and respectively for the second – 0,51 according to fig. 4.

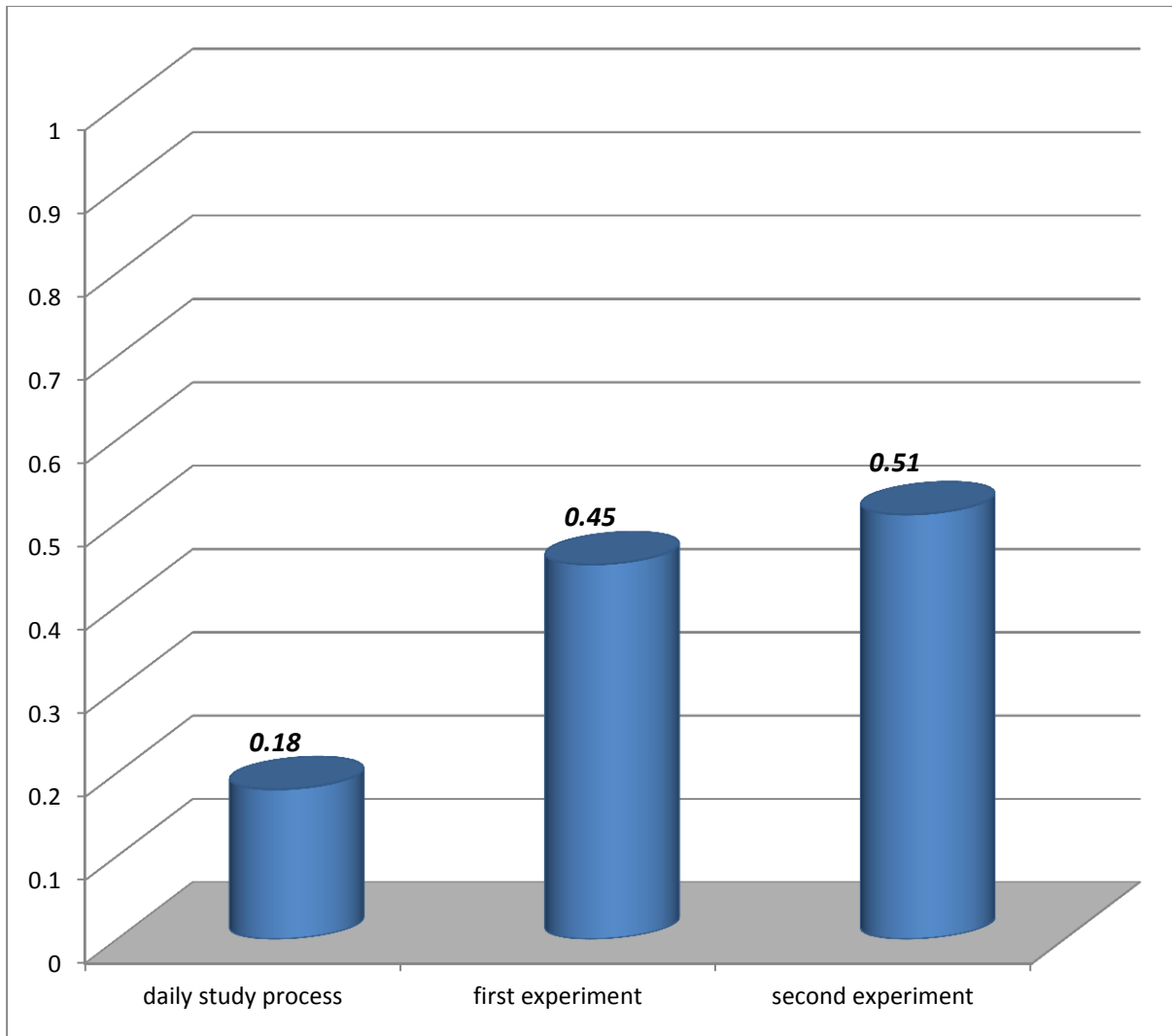

Fig. 4. Evaluation of the education in tactical and tactical-special training.

Analyzing the values of the figure, it can be argued that the use of field modules in the education of tactical and tactical-special training with cadets the efficiency of the process will increase more than twice.

As a result, it was proved that the planning and implementation of field modules will increase the methodological skills of the cadets

and the efficiency of the teaching functions. At the same time, this reduces the cost of providing training sessions.

In essence, the sample field module has a fully completed form and there is a possibility for its gradual introduction in the curricula. In this way it can be considered as a second scientifically applied result of the dissertation.

The third article of this chapter is entitled “Model for education in tactical and tactical-special training at Vasil Levski NMU”. The proposal is based on the developed project for a new curriculum (educational plan) as of August 1, 2020, the actual study programs, the requirements of the regulatory documents and the proposals made in the previous points. It mainly includes the introduction of three types of field modules (basic, winter and summer ones), as well as additional topics.

The study in the third article covers an analysis of the current regulatory documents and the framework for developing new curriculum. As a result, in addition to a proposal for a basic model, a thematic calculation was made on tactical training for the specialization “Mechanized Infantry and Tank Troops”, which can be considered the third scientifically applied result of the dissertation. It is shown in fig. 5.

COMMON TACTICS		30 hours
1. Actions of the soldier on the battlefield.	14 hours	I st semester (30 hours)
2. The soldier in defensive operations.	8 hours	
3. The soldier in the offensive operations.	8 hours	
MECHANIZED INFANTRY AND TANK TROOPS TACTICS – I part		192 hours
1. Field module	24 hours	I st semester
1. Close combat with tanks and combat vehicles.	12 hours	II nd semester (48 hours)
2. Management of units.	6 hours	
3. Actions in a specific environment.	6 hours	
4. Field module.	24 hours	
1. Section (tank) in defence.	20 hours	III rd semester (60 hours)
2. Section as guard.	8 hours	
3. Tactical exercise.	8 hours	
4. Field module.	24 hours	
1. Section (tank) in offence.	20 hours	IV th semester (60 hours)
2. Section in marching guard.	8 hours	
3. Tactical exercise.	8 hours	
4. Field module.	24 hours	
MECHANIZED INFANTRY AND TANK TROOPS TACTICS – II part		276 hours
1. Work with combat documents.	6 hours	V th semester (78 hours)
2. The platoon in defense with and without contact.	40 hours	
3. The coastal defense platoon.	8 hours	
4. Field module.	24 hours	
1. Platoon in struck fire destruction group.	20 hours	VI th semester (78 hours)
2. Platoon in ambush.	12 hours	
3. The platoon in combat guard.	12 hours	
4. Actions of the platoon as an anti-landing reserve.	10 hours	
5. Field module.	24 hours	
1. The platoon deployed on the spot.	6 hours	VII th semester (60 hours)
2. The platoon in offence.	45 hours	
3. Actions of the platoon as a front cover group after landing.	9 hours	
1. The platoon in marching guard.	20 hours	VIII th semester (60 hours)
2. The platoon in an assault group.	20 hours	
3. The platoon on the offensive with forcing a water barrier.	8 hours	
4. Platoon actions in a specific environment.	12 hours	
MECHANIZED INFANTRY AND TANK TROOPS TACTICS – III part		108 hours
1. Company in defense.	25 hours	IX th semester (60 hours)
2. Company on offence.	25 hours	
3. The company in transitional tactical actions.	10 hours	
1. Battalion in defense.	19 hours	X th semester (48 hours)
2. Battalion in offence.	18 hours	
3. The battalion in transitional tactical actions.	11 hours	

Fig. 5. Sequence of topics in tactical training of the specialization “Mechanized Infantry and Tank Troops”.

In the fourth article of the third chapter – “Compensation of the existing discrepancies in the training facility of the Vasil Levski NMU” a proposal is output for the development and introduction of a sequence of courses in the educational process. They are mainly divided into five groups and include:

- conducting specialized courses at Vasil Levski NMU;
- elective courses for the development of individual skills in cadets outside the field of military affairs;
- secondment of cadets for training in military units;
- requesting participation in exercises, which are held on the territory of the country;
- theoretical courses in electronic environment.

A description and specific proposals have been made for each of them.

The analysis of the existing discrepancies of the training facilities and the possibility for conducting courses with the trainees contribute to the formation of the fourth scientifically applied result in the dissertation. It includes a classification of additional courses, which includes information on their future development and implementation.

The fifth article of the chapter – “Approaches to improving the activities of the teaching staff in organizing and conducting tactical and tactical-special training” is aimed at improving the methodological activities of teachers. It is analyzed and compared to

the modern methods and forms. As a result, there are systematized approaches that should be used by teachers to improve their work. The possibility for their direct application in the educational process at the Vasil Levski NMU distinguishes them as the fifth scientifically applied result in the dissertation.

The proposals refer to the conducting of the basic forms in the process of teaching in tactical and tactical-special training. Their implementation and use in the studying process can significantly reduce the difficulties that arise in the use of various regulatory documents and inconsistencies in them.

It follows from the **conclusions** reached at the end of the third chapter that:

1. The common tactics may be used as a link between tactical training and tactical-special training. The step-by-step planning of the topics included in it creates a basis for the formation of a study's environment in which students from different specializations to acquire skills for coordinated use of the military branches.

2. The introduction of additional field modules within the training process provides an opportunity to improve the tactical and tactical-special training on the one hand, and guarantees the formation of competencies necessary for successful participation in the education and training of the Armed Forces of Republic of Bulgaria on the other.

3. The development of a system of additional courses and their

implementation in the different levels of military education is a logical way to reduce the existing discrepancies in the training facilities of the Vasil Levski NMU.

4. The use of modern approaches to improve the teaching staff is the basis for increasing the effectiveness of tutoring in tactical and tactical-special training of cadets and trainees and at the same time can be defined as a means to reduce the negative impact of existing discrepancies in the used applied documents.

5. The effectiveness of the tactical and tactical-special training with the trainees largely depends on the provided flexibility of the teaching staff, which provides an opportunity for adequate choice of a way of conducting the classes and exercises, corresponding to the knowledge, skills and experience of the trainees.

After the exposition in the dissertation work and as a result of the achieved scientific results the following **GENERAL CONCLUSIONS** have been made:

1. The study of the evolution of military education of officers proves the need for its implementation within the military education system. At the same time, it does not remain isolated from the dynamic changes of the security environment. This determines the need to adapt military education to new realities by focusing on practical-applied disciplines.

2. The military education of cadets and specialists largely

depends on tactical training. It is carried out through the systematic planning and conducting of the tactical and tactical-special training. Acquisition of practical skills in conditions as close as possible to the real ones is of paramount importance in mentioned study subjects.

3. The examination of the elements of the system of tactical and tactical-special training with cadets and specialists brings to the fore shortcomings, which are mainly expressed in the lack of modern technical means for conducting the educational process, inconsistencies in the regulatory documents and outdated training facilities.

4. The training of cadets and specialists for the constantly expanding spectrum of tasks performed on the three missions of the Armed Forces of the Republic of Bulgaria is largely achieved through the acquiring of skills and competencies from the tactical and tactical-special training.

5. Common tactical training shall be distributed in a logical sequence throughout all educational course within frames of the basic and general military training of cadets. This can be defined as an approach to provide basic knowledge and skills, which are then upgraded by studying the tactics of the specialized military branch.

6. The teaching according to the methodology of the tactical and tactical-special training have to strive to achieve a realistic reproduction of the existing process of education and training the armed forces. In this way, the cadets acquire competencies aimed at

the actual performance of functional duties.

The inference summarizes the results of the research. Their main heading is the formation of directions that improve the system and its final product. In the educational process in tactics with the cadets and the specialists the following are defined as such: the formation of interrelations, the increase of the efficiency of the feedback, the updating of the applied documents, the compensation of the shortage of educational training facilities and the coordination of the separate disciplines in the study plans.

In the dissertation work **four main proposals** have been made, which cover all the above areas. The first one refers to synchronize and coordinate the tactical and tactical-special training at the Vasil Levski NMU. It is calculated for the study of common tactics and the introduction of joint classes with several specializations. The second proposal is to improve the studying in the methodology of tactical and tactical-special training. For this purpose, field modules are used, which are an extract from the education and training of the Bulgarian Armed Forces. Next proposal covers a system of courses to reduce the discrepancies in the training facilities of Vasil Levski NMU. The fourth one includes approaches for organizing and conducting tactical and tactical-special training. Their usage significantly improves the activity of the teaching staff and reduces the discrepancies in the applied documents.

Undoubtedly, the practical use of the proposed directions will

change the order of education in tactics with cadets and specialists, which in the last few decades has maintained its consistency. To some level, this will adapt the process to the requirements of modern military education. On the other side, the tactical and tactical-special training with the cadets and specialists will be significantly improved.

After the conclusion there is a **declaration of originality**, with which the author of the dissertation declares the originality of the scientific work.

The annexes of the dissertation work are intended as evidence of the conclusions and are a summary reference material. They are made in the form of a description of the conducted experiments, tables, lists and calculations.

IV. RESULTS OT THE DISSERTATION WORK.

SCIENTIFIC RESULTS

1. The concepts of military teaching, education and training are analyzed and distinguished, which contributes for their definition from the point of view of cadets and specialists. The formulated and systematized terminological apparatus can be used for future research in the scientific field.

2. The development of officers' military education as a result of which the accompanying regularities have been proved. Their

definition and analysis creates a clear basis for formulating directions for improving the military education system.

3. The modern models for tactical training in countries with a proven contribution to military education are analyzed. Their features, advantages and disadvantages are presented, which can be used for future research in the field of training of cadets and specialists.

4. A model of the system for tactical and tactical-special training is proposed as its structure facilitates the possibility for analysis of the constituent elements, interrelations and the ongoing processes.

5. The factors that influence the model of the educational system for tactical and tactical-special training are analyzed. Their negative impact on the final product is defined, which contributes to the formation of directions for improvement.

SCIENTIFIC-APPLIED RESULTS

1. A model for coordination and synchronization of the tactical and tactical-special training of cadets has been developed. In addition, an estimate for conducting joint classes between the different specializations has been prepared.

2. In order to improve the education in the methodology of the tactical and tactical-special training of cadets, it is proposed to introduce a field module at the end of each semester of the educational period. The same has been tested in the dissertation and the effectiveness of the achieved results has been studied.

3. A thematic calculation of the tactical training lessons with specialization “Mechanized Infantry and Tank Troops” is proposed. It is based on the established framework for the development of new curriculum and the requirements for the special military training of cadets.

4. A classification of short-term courses, which can be conducted in the period of training of cadets and specialists, has been formulated. The main focus is on compensating for the discrepancies in the training facilities of Vasil Levski NMU.

5. The approaches for improving the activity of the teaching staff in organizing and conducting the tactical and tactical-special training are systematized.

V. PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF DISSERTATION:

1. *Belchev, G.* On some issues of field training of junkers and cadets.–In: Proceedings of the jubilee scientific conference 140 years of military education – traditions and prospects, Veliko Tarnovo, Publishing House of Vasil Levski NMU, 2019, pp. 72-83. (ISBN: 978-954-753-283-0);

2. *Belchev, G.* Assessment of cadets' tactical training skills.–In: Yearbook of Vasil Levski NMU 2019 part I, Publishing House of Vasil Levski NMU, 2019, pp. 125-134. (ISSN: 1312-6148);

3. *Belchev, G.* Some modern aspects of the trainings of fire positions occupation and tactical movement individual skills on the battlefield.–In: Proceedings of the annual university scientific conference May 28-29, 2020, Volume 6 scientific field Security and Defense, Publishing House of Vasil Levski NMU, 2020, pp. 227-235. (ISSN: 1314-1937).